

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی

دانشکده هنر و معماری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش معماری

عنوان:

معماری احساسات؛ رویکردی پدیدارشناسانه به ادراکات حسی،

در طراحی مرکز فرهنگی - آموزشی کودکان نابینا

استاد راهنما:

دکتر کاوه بذرافکن

استاد مشاور:

دکتر علی اکبر صارمی

پژوهشگر:

نجمه زبردستان

زمستان ۱۳۹۰

تقديم به

او ...

تشکر و قدردانی:

می‌خواستم پیشکشی لایق خدمت، جان نیز حقیر است ندانم چه فرستم.

پدر بزرگواریم

که سرو قامتت در همه حال دست کوچکم را فشرد.

مادر مهربانم

که جز صبر وجودت یاری نیافتم.

نمی‌دانم!

چه چیزی در این پهنه‌ی گیتی شایستگی پیشکشی به محضر شما را دارد.

تنها می‌توانم،

دفتر زندگانیم را که در سطر سطر آن انتظار فرا رسیدن چنین روزهایی را گنجانده‌ام،

بر کف نهاده و با قلبی مملو از عشق، به دست بوستان آیم....

و سپاس بی‌کران خود را از اساتید بزرگواریم دکتر کاوه بذرافکن و دکتر

علی اکبر صارمی که در طی این طریق مرا یاری نمودند، اعلام می‌دارم.

کمال قدردانی را از اساتیدی که در دوران تحصیل اینجانب را یاری نمودند،

دارم.

و با سپاس و تشکر خالصانه از کلیه دوستانی که مرا در به پایان رسانیدن

این پروژه یاری دادند.

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب نجمه زبردستان دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد نا پیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۶۵۱۶۶۱۰۰ در رشته معماری که در تاریخ ۹۰/۱۱/۲۴ از پایان نامه خود تحت عنوان معماری احساسات؛ رویکردی پدیدارشناسانه به ادراکات حسی، در طراحی مرکز فرهنگی- آموزشی کودکان نابینا

با کسب نمره ۱۹/۷۵ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدارک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: نجمه زبردستان

تاریخ و امضا:

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۰/۱۱/۲۴

از پایان نامه خود دفاع

نجمه زبردستان

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم

عالی

و با درجه

بحروف نوزده و هفتاد و پنج

۱۹/۷۵

نموده و با نمره

مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول
	کلیات طرح
۱۱	
۱۲	۱.۱. بیان مسئله
۱۳	۲.۱. هدف های تحقیق
۱۳	۳.۱. اهمیت موضوع تحقیق
۱۴	۴.۱. سوالات و فرضیه های تحقیق
۱۵	۵.۱. پیشینه پژوهش
	فصل دوم
	ادبیات پژوهش
۱۷	
۱۸	مقدمه
۱۹	۱.۲. ادبیات تحقیق
۲۰	۲.۲. چارچوب نظری تحقیق
۲۰	۳.۲. نظریه های پدیدارشناسی
۲۱	۱.۳.۲. پدیدارشناسی
۲۳	۲.۳.۲. پدیدار شناسی نزد فیلسوفان
۲۵	۳.۳.۲. دیدگاه مرلوپونتی در باب تاویل پدیدارشناختی / التفات / تن
۲۶	۴.۳.۲. تاثیر مکتب گشتالت بر مرلوپونتی
۲۶	۵.۳.۲. زمانمندی در پدیدارشناسی حسی
۲۷	۶.۳.۲. پدیده مکان و سکناگزینی
۲۹	۴.۲. نظریه های روانشناسی احساس و ادراک
۳۰	۱.۴.۲. تاریخچه علم احساس و ادراک
۳۱	۲.۴.۲. احساس و ادراک در عصر حاضر
۳۴	۳.۴.۲. ادراک
۳۶	۴.۴.۲. احساس و ادراک از دیدگاه برخی فلاسفه
۳۷	۵.۴.۲. نظر مرلوپونتی درباره ادراک
۳۹	۶.۴.۲. تماس از راه دور با هستی
۳۹	۷.۴.۲. تماس با دنیا
۴۰	۸.۴.۲. ادراک انسان از محیط
۴۱	۹.۴.۲. احساس و ادراک محیط

۴۲	۱۰.۴.۲. دریافت و به کارگیری اطلاعات توسط انسان
۴۳	۵.۲. نظریه های نابینایی
۴۴	۱.۵.۲. تعاریف و علل نابینایی
۴۴	۲.۵.۲. ادراک نابینا از فضا و تعامل با محیط
۴۵	۳.۵.۲. محرک های محیطی قابل فهم وادارک نابینا
۴۷	۴.۵.۲. سویایی پژوهشی و ادراک معماری
۴۸	۵.۵.۲. شاخص های فضا برای نابینا
۴۸	۱.۵.۵.۲. نشانه ها
۵۰	۲.۵.۵.۲. تصویر ذهنی
۵۳	۳.۵.۵.۲. کلیشه
۵۴	۶.۵.۲. حرکت نابینا در فضا
۵۴	۱.۶.۵.۲. اطلاعات دریافت شده از محیط
۵۵	۲.۶.۵.۲. اطلاعات ادراکی
۵۵	۳.۶.۵.۲. اطلاعات شناختی
۵۷	۴.۶.۵.۲. تحرک و جهت یابی
۵۹	۷.۵.۲. نابینا، فضا، معماری
۶۱	۱.۷.۵.۲. نابینا و ادراک زیبایی فضا
۶۳	۶.۲. نتیجه گیری
	فصل سوم
۶۴	روش تحقیق و گردآوری داده ها
۶۵	مقدمه
۶۶	۱.۳. روش نظری تحقیق
۶۶	۱.۱.۳. روش مبتنی بر رویکرد پدیدارشناسی
۶۶	۲.۱.۳. مهم ترین ویژگی های تحقیق پدیدارشناسانه
۶۷	۳.۱.۳. قابلیت تعمیم و ملاک اعتبار تحقیق پدیدارشناسانه
۷۰	۴.۱.۳. ناتوانی روش علمی و نگرش اثباتی در توصیف کلیت های کیفی
۷۱	۲.۳. روش عملی تحقیق
۷۱	۱.۲.۳. مصاحبه
۷۱	۲.۲.۳. مشاهده
۷۲	۳.۳. روش گردآوری اطلاعات
۷۲	۱.۳.۳. مطالعات اسنادی و تئوریک
۷۲	۲.۳.۳. مطالعات میدانی

۷۳	۴.۳. برنامه تحقیق و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۷۴	۵.۳. برنامه فیزیکی کلی پروژه
۷۴	۶.۳. معرفی استان و شهرستان، اقلیم و مکان‌یابی
۷۴	۱.۶.۳. موقعیت جغرافیایی استان فارس و شهر شیراز
۷۴	۲.۶.۳. مشخصه‌های اقلیمی شهر شیراز
۷۴	۱.۲.۶.۳. دما
۷۵	۲.۲.۶.۳. باد
۷۷	۳.۲.۶.۳. تابش خورشید
۷۸	۳.۶.۳. تحلیل شرایط آب و هوایی شیراز
۷۸	۱.۳.۶.۳. منطقه آسایش
۷۹	۲.۳.۶.۳. ساعت آفتابی
۸۰	۳.۳.۶.۳. تأثیر تابش آفتاب بر محیط
۸۰	۴.۳.۶.۳. تابش آفتاب و انرژی حاصل از آن در فضای خارجی
۸۰	۵.۳.۶.۳. سایه‌بان‌های طبیعی
۸۱	۶.۳.۶.۳. تأمین آسایش فضای خارجی
۸۱	۷.۳. نتیجه‌گیری
	فصل چهارم
۸۲	تحلیل داده‌ها
۸۳	مقدمه
۸۳	۱.۴. فضاسازی برای ادراک غیر بصری
۸۴	۱.۱.۴. صوت
۸۵	۲.۱.۴. بو
۸۵	۳.۱.۴. نور
۸۶	۱.۳.۱.۴. اهمیت سایه
۸۶	۴.۱.۴. رنگ
۸۷	۵.۱.۴. ثقل
۸۷	۶.۱.۴. صفحه (سطح)
۸۸	۷.۱.۴. تجربه چند حسی
۸۹	۲.۴. چند مفهوم در فضای غیر بصری
۸۹	۱.۲.۴. مکث
۸۹	۲.۲.۴. حرکت
۹۰	۳.۲.۴. سازماندهی (ترکیب مکث‌ها و حرکت‌ها)

۹۱	۴.۲.۴. احساسات منتج از فضای غیر بصری
۹۱	۵.۲.۴. نابینا و ادراک زیبایی فضا
۹۵	۶.۲.۴. فرضیه ساخت فضای خاص نابینا
۹۷	۷.۲.۴. مشکلات معماری برای نابینا
۹۸	۱.۷.۲.۴. حس شنوایی مهمترین عامل ادراکی نابینا از محیط و معیارهای طراحی
۹۹	۸.۲.۴. تعاریف اولیه از دیدگاه نابینا
۱۰۰	۳.۴. نمونه‌های موردی
۱۰۱	۱.۳.۴. خانه جداره‌ای
۱۰۲	۲.۳.۴. کارگاه حرفه آموزشی نابینایان در زویست
۱۰۳	۳.۳.۴. مجتمع نابینایان شوریده شیرازی
۱۰۴	۴.۳.۴. طرح مجموعه فرهنگی حرفه آموزشی نابینایان اصفهان
۱۰۵	۵.۳.۴. مدرسه راس مک دونالد
۱۰۶	۶.۳.۴. مدرسه مارکتین
۱۰۷	۴.۴. معرفی و تحلیل سایت
۱۰۷	۱.۴.۴. تعیین معیارهای مکان‌یابی مجموعه فرهنگی
۱۰۸	۲.۴.۴. معرفی سایت مجموعه
۱۰۸	۱.۲.۴.۴. سایت انتخابی
۱۰۸	۲.۲.۴.۴. معرفی کامل سایت و دلایل انتخاب
۱۰۹	۳.۲.۴.۴. مکان‌یابی
۱۱۴	۵.۴. نحوه عمل نرم افزار GIS و تحلیل کیفیات سایت
۱۱۴	۱.۵.۴. تعریف GIS
۱۱۴	۱.۱.۵.۴. مدل های داده های مکانی
۱۱۵	۲.۱.۵.۴. مراحل ایجاد و برپایی GIS در قالب پروژه
۱۱۵	۳.۱.۵.۴. کارایی های GIS
۱۱۶	۲.۵.۴. نحوه تحلیل داده های کیفی و کمی محیط با روش GIS
۱۱۷	۱. ۲.۵.۴. گردآوری اطلاعات
۱۱۷	۲. ۲.۵.۴. ایجاد پایگاه اطلاعات توصیفی
۱۱۷	۳. ۲.۵.۴. استفاده از روش IDW در تحلیل داده ها
۱۱۸	۴. ۲.۵.۴. استفاده از منطق فازی در تحلیل داده ها
۱۱۸	۶.۴. نتیجه گیری
	فصل پنجم
۱۲۱	نتیجه گیری و معرفی طرح معماری

۱۲۲	مقدمه
۱۲۲	۱.۵. روند طراحی
۱۲۳	۱.۱.۵. مرحله شناخت
۱۲۳	۱.۱.۱.۵. فلسفه طراحی
۱۲۳	۲.۱.۱.۵. روان شناسی طرح
۱۲۴	۳.۱.۱.۵. مدل سازی طرح
۱۲۴	۴.۱.۱.۵. دستور زبان طرح
۱۲۴	۲.۵. روش طراحی
۱۲۵	۱.۲.۵. تبیین فرایند ادراک در طرح
۱۲۶	۲.۲.۵. ابزار طراحی
۱۲۶	۳.۲.۵. تکنیک های طراحی
۱۲۷	۱.۳.۲.۵. استفاده از تکنیک نگاشت
۱۲۷	۲.۳.۲.۵. دیاگرام مفهومی
۱۲۹	۳.۳.۲.۵. نحوه عمل تکنیک GIS در طرح
۱۲۹	۱.۳.۳.۲.۵. چگونگی دستیابی به کیفیات حسی سایت
۱۳۸	۳.۵. تبیین ایده یابی طرح
۱۳۸	۱.۳.۵. استعاره
۱۳۹	۱.۱.۳.۵. نحوه بکارگیری از واسطه ها (استعاره)
۱۴۱	۲.۱.۳.۵. طرح های دستی
۱۴۳	۲.۳.۵. پروسه تبدیل ایده به فرم
۱۴۴	۴.۵. تبیین فرم
۱۵۳	۱.۴.۵. روند شکل گیری فرم
۱۵۶	۵.۵. معیارهای طراحی فضاهای داخلی پروژه
۱۵۷	۶.۵. برنامه فیزیکی پروژه
۱۵۷	۱.۶.۵. برنامه ریزی فیزیکی
۱۶۰	۷.۵. مصالح و سیستم های هوشمند ساختمان
۱۶۰	۸.۵. نتیجه طرح
۱۶۴	۹.۵. ارائه مدل طراحی با رویکرد پدیدارشناسانه به ادراک حسی
۱۶۶	پی نوشت
۱۶۹	منابع و مأخذ
۱۷۳	پیوست

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۴۲	جدول ۱.۲. نظام ادراکی انسان
۶۹	جدول ۱.۳. تفاوت‌های روش پدیدارشناسی و روش اثباتی
۷۵	جدول ۲.۳. خصوصیات دمایی ایستگاه شیراز (۱۳۷۸)
۷۷	جدول ۳.۳. فراوانی جهت وزش باد در جهات هشتگانه در ایستگاه شیراز
۷۷	جدول ۴.۳. فراوانی سرعت باد در ایستگاه شیراز
۷۹	جدول ۵.۳. متوسط حداکثر و حداقل ساعات آفتابی
۱۵۸	جدول ۱.۵. بخش اداری
۱۵۸	جدول ۲.۵. بخش آموزشی
۱۵۹	جدول ۳.۵. بخش فرهنگی
۱۵۹	جدول ۴.۵. بخش ورزشی
۱۶۰	جدول ۵.۵. بخش خدماتی

فهرست نمودار

صفحه	عنوان
۱۹	نمودار ۱.۲. دیاگرام معرفی فصل دوم
۶۵	نمودار ۱.۳. دیاگرام معرفی فصل سوم
۷۷	نمودار ۲.۳. مسیر حرکت خورشید در عرض ۲۹ درجه شمالی
۷۹	نمودار ۳.۳. موقعیت آب و هوایی شیراز روی نمودار بیوکلیماتیک
۱۲۵	نمودار ۱.۵. فرایندهای بنیادین رفتار انسان
۱۶۵	نمودار ۲.۵. ارائه مدل طراحی با رویکرد پدیدارشناسانه به ادراک حسی توسط طراح

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۱۰۴	شکل ۱.۴. مجتمع نابینایان شوریده شیرازی
۱۰۵	شکل ۲.۴. طرح مجموعه فرهنگی حرفه آموزی نابینایان اصفهان
۱۰۶	شکل ۳.۴. نماهایی از مدرسه راس مک دونالد
۱۰۷	شکل ۴.۴. دیوارهای برجسته در مدرسه مارکتین
۱۰۹	شکل ۵.۴. تصویر هوایی سایت و کاربری های اطراف
۱۱۲	شکل ۶.۴. تصویر هوایی سایت و کاربری های اطراف
۱۱۳	شکل ۷.۴. عکس هوایی از سایت
۱۱۳	شکل ۸.۴. نماهایی از سایت
۱۲۸	شکل ۱.۵. دیاگرام های تحلیلی کریدورهای حسی سایت با استفاده از تکنیک نگاشت
۱۳۰	شکل ۲.۵. کلاس بندی وزش باد غربی با سرعت ۴-۶ ناد در سایت بدون ساختمان های موجود
۱۳۰	شکل ۳.۵. کلاس بندی وزش باد غربی با سرعت ۱۰-۷ ناد در سایت بدون ساختمان های موجود
۱۳۱	شکل ۴.۵. کلاس بندی وزش باد غربی با سرعت ۴-۶ ناد در سایت در حالت وضع موجود.
۱۳۱	شکل ۵.۵. کلاس بندی وزش باد غربی با سرعت ۱۰-۷ ناد در سایت در حالت وضع موجود.
۱۳۲	شکل ۶.۵. کلاس بندی وزش باد غربی با سرعت بیش از ۱۰ ناد در سایت بدون ساختمان های موجود
۱۳۲	شکل ۷.۵. کلاس بندی وزش باد شمال غربی با سرعت ۴-۶ ناد در سایت در حالت وضع موجود
۱۳۳	شکل ۸.۵. کلاس بندی وزش باد غربی با سرعت بیش از ۱۰ ناد در سایت بدون ساختمان های موجود
۱۳۳	شکل ۹.۵. زون های کیفی مثبت و منفی بادهای موجود در سایت بر مبنای منطق فازی
۱۳۴	شکل ۱۰.۵. کلاس بندی بوی نامطلوب در سایت
۱۳۴	شکل ۱۱.۵. کلاس بندی بوی مطلوب در سایت
۱۳۵	شکل ۱۲.۵. زون های کیفی بویایی مثبت و منفی در سایت

- شکل ۱۳.۵. کلاس بندی صوت در سایت بدون در نظر گرفتن ساختمان های موجود در سایت ۱۳۵
- شکل ۱۴.۵. زون های بدست آمده از کلاس بندی بادهای بوی نامطلوب در سایت ۱۳۶
- شکل ۱۵.۵. زون های بدست آمده از کلاس بندی بادهای بوی مطلوب در سایت ۱۳۶
- شکل ۱۶.۵. زون های بدست آمده از کلاس بندی بادهای و صوت در سایت ۱۳۷
- شکل ۱۷.۵. زون های بدست آمده از کلاس بندی صوت و بو در سایت ۱۳۷
- شکل ۱۸.۵. دیاگرام های دستی طراح در رابطه با نحوه بکارگیری از واسطه ها (استعاره) ۱۳۹
- شکل ۱۹.۵. دیاگرام های دستی طراح در رابطه با نحوه بکارگیری از واسطه ها (استعاره) ۱۴۰
- شکل ۲۰.۵. طرح های آبرنگی طراح با رویکردی پدیدارشناسانه ۱۴۱
- شکل ۲۱.۵. طرح های دستی دیاگراماتیک طراح در رابطه با فضاهای طرح ۱۴۲
- شکل ۲۲.۵. طرح های دستی دیاگراماتیک طراح از برخی فضاهای طرح ۱۴۳
- شکل ۲۳.۵. خطوط راهنما، نقاط کمی و کیفی، کریدورهای حسی و زون های مطلوب سایت برگرفته از تحلیل های صورت گرفته توسط نرم افزار Gis ۱۴۴
- شکل ۲۴.۵. تحلیل های عملکردی، حسی، رفتاری در رابطه با تحلیل سایت ۱۴۵
- شکل ۲۵.۵. مدل کریدور ادراکی باد در رابطه با تحلیل سایت ۱۴۶
- شکل ۲۶.۵. مدل کریدور ادراکی بادو بو و شبکه ارگانیک سایت ۱۴۶
- شکل ۲۷.۵. مدل کریدورهای ادراکی باد، صوت، بو و شبکه ساخت و ساز در سایت ۱۴۷
- شکل ۲۸.۵. مدل کریدور ادراکی صوتی، در برخورد با شبکه ساختاری سایت ۱۴۷
- شکل ۲۹.۵. مدل کریدور ادراکی بویایی مطلوب و شبکه سبز سایت ۱۴۸
- شکل ۳۰.۵. تحلیل های طراح با توجه به شبکه های حسی سبز و ساختاری در مدل های سایت ۱۴۹
- شکل ۳۱.۵. تحلیل های طراح در رابطه با نحوه قرارگیری شبکه سبز و ساختاری در مدل های سایت ۱۴۹
- شکل ۳۲.۵. تحلیل طراح در مواجهه با نیروهای باد، بو و صوت موثر بر سایت ۱۵۰
- شکل ۳۳.۵. تحلیل طراح در رابطه با مکان یابی توده و فضای باز با توجه به کریدورهای حسی ۱۵۱
- شکل ۳۴.۵. تحلیل طراح در رابطه با مکان یابی توده و فضای ساختمانی بهینه در سایت ۱۵۲
- شکل ۳۵.۵. مکعب شکسته شده تحت نیروهای سایت ۱۵۲
- شکل ۳۶.۵. نمونه هایی از ماکت های اتود اولیه و تحلیل ها در روند شکل گیری فرم نهایی ۱۵۴
- شکل ۳۷.۵. روند شکل گیری فرم ۱۵۵
- شکل ۳۸.۵. روند نهایی شکل گیری فرم ۱۵۵

فهرست نقشه ها

صفحه	عنوان
۱۰۱	نقشه ۱.۴. خانه جداره ای
۱۰۲	نقشه ۲.۴. کارگاه حرفه‌ای
۱۱۰	نقشه ۳.۴. محدوده سایت و ابعاد آن
۱۱۲	نقشه ۴.۴. موقعیت زمین نسبت به محدوده شهر شیراز

فصل اول

کلیات طرح

۱.۱. بیان مسئله

«با نقطه‌ها می‌توان گل را تصور کرد، پی به کلام خدا برد، داستان خواند، شعر سرود، حرف دل را نوشت و آن چه را که در فکر و ذهن می‌گذرد بر روی کاغذ آورد. در دنیای نابینایان نقطه‌ها یک اندازه اند و ابعاد آن‌ها به تناسب موضوع تغییر نمی‌کند، حتی برای این که یک موضوع جا بیفتد و تأثیر گذار باشد. احتیاج به رنگ هم ندارد» (روزنامه ایران، ۱۳۷۶، ۹).

بسیاری از مردم بر این باورند که کودکان نابینایان افرادی هستند که از لحاظ روحی بسیار حساس، آسیب‌پذیر و غیر قابل پیش‌بینی و دارای شخصیت و رفتاری کاملاً متفاوت با دیگرانند و در دنیای جداگانه‌ای زندگی می‌کنند که ورود به این دنیای اختصاصی و درک احساسات آنان، خارج از توان آن‌ها است. باور نادرست دیگر آن است که فکر کنیم افراد نابینا به دلیل محرومیت از حس بینایی، قادر به درک محرک‌های اطراف خود نیستند و نمی‌توان با آنان ارتباط مستقیم برقرار کرد. راه غلبه بر چنین باورهایی، توجه و پذیرش این واقعیت است که افراد دچار معلولیت بینایی، با وجود داشتن محدودیت‌های خاص، از حیث شئون انسانی ویژگی‌های روانشناختی همانند سایر اشخاص هستند و همان تفاوت‌های فردی که در میان دیگر افراد وجود دارد، درباره این گروه نیز صدق می‌کند.

متأسفانه در میان مبتلایان به نقیصه‌های بینایی، هستند کسانی که به دلیل کم‌رنگی این کیفیات معماری (بکارگیری حواس غیر بصری) به تصویر مثبتی نسبت به محیط خود دست نیافته یا تصور کاذبی از آن در ذهن پرورانده اند. بدین منظور بررسی پدیدارشناسانه مسئله حواس در معماری و بالخصوص در مورد طراحی فضایی برای نابینایان مورد تأکید است. در راستای این موضوع این سوالات مطرح است که رویکرد پدیدارشناسانه حس در طراحی فضای معماری چگونه عمل می‌نماید و

حواس غیر بصری در سطوح کاربردی از جمله فضاهای معماری برای افراد بینا و نابینا، چگونه عمل می کنند؟

۲.۱. هدف های تحقیق

سوال اساسی اغلب تحقیقات در رابطه با این موضوع، حول کشف چستی ادراک و دریافت حقیقت عالم و نیز حد اعتماد به حواس مادی بشر چون بینایی و شنوایی شکل می گیرند. در این تحقیق ملاک عمل و هدف اصلی که به عنوان هدف پژوهشی مطرح است، بررسی پدیدارشناسانه موضوع حس و بکارگیری آن در حیطه معماری و در راستای آن در رسیدن به اهداف موضوع طراحی و در اولویت دوم، وارد ساختن کودک نابینا به وادی خلاقیت و باز گرداندن وی به اجتماع و تلاش برای ایجاد فضایی متکی بر حواس غیر بصری و استفاده بهتر از آن در خلق یک فضای معماری ماندگار در خاطره افراد بینا و نابینا از اهداف این تحقیق خواهد بود.

بررسی عوامل شکل گیری فضایی با قدرت برقراری ارتباط بالا برای افراد بینا و نابینا، کنش و واکنش هایشان در مقابل فضا و تحقیق در تفاوت نحوه ادراک دو گروه فوق، بخشی از این تحقیق را شکل می دهند.

از دیگر اهداف این پژوهش که در راستای اهداف اصلی در بخش طراحی مد نظر است، می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ایجاد فضایی ایمن، راحت، خوانا و جذاب برای هر دو قشر کودک نابینا و بینا جهت فعالیت فردی و جمعی در کنار یکدیگر و گسترش فرهنگ زیستن در کنار فرد نابینا در راستای کمک به ورود بهتر وی به جامعه.
- سعی در ایجاد مجموعه ای شاخص به عنوان محرکی برای کودکان در زمینه های علمی و کیفیت بخشی به امنیت و سلامت جسمی و روحی کودکان در این بستر با توجه به تاثیرات حسی در طراحی فضای معماری.

۳.۱. اهمیت موضوع تحقیق

امروزه در کشور ما علیرغم قوانین متعدد شهرسازی و معماری که جهت حفظ حقوق و ایجاد امنیت و آسایش معلولان جسمی حرکتی (از جمله نابینان) به تصویب رسیده است؛ ملاحظه می کنیم که در

ساخت محیط شهری و بناها کوچکترین توجهی به این گروه نمی‌شود. این یکی از مشکلات نابینایان در مواجهه با محیط پیرامون است. مشکل عمده نحوه تعامل جامعه با نابینایان است. اجتماع اصولاً توانایی‌های آنان را باور ندارد. در حالی که نابینایان از توانایی‌های منحصر به فردی برخوردارند. مشکل دیگر این است که بعضی از افراد، آن‌ها را انسان‌هایی عجیب و یا ضعیف می‌پندارند که قادر به حل مسایل روزمره خود نیستند. اینگونه مشکلات باعث می‌شود تا گروهی از نابینایان سرخورده از وضع موجود در گوشه‌ای منزوی گردند و مشکلات روحی و بعضاً جسمی فراوانی برای آن‌ها به وجود آید.

با توجه به موارد فوق طراحی مجموعه‌ای فرهنگی، در بطن جامعه (نه در گوشه‌ای دور از دیگران) که بتواند بین نابینا و جامعه و افراد بینا تعامل برقرار کند و توانایی‌های او را به همگان بشناسد، ضروری به نظر می‌رسد. بدیهی است که طراحی چنین فضاهایی می‌بایست در فضایی عمومی که افراد بینا و نابینا در آن شرکت می‌کنند، با توجه به نحوه ادراک متفاوت این دو گروه از محیط صورت گیرد. در طراحی فضاهای فرهنگی غالباً یا حداقل در بسیاری از موارد تلاش می‌شود که به جنبه‌های زیباشناسی و نمادگرایی و مفهوم‌سازی بیشتر توجه شود. بنابراین در این گونه فضاها لازم است که طراح با زمینه‌ای تئوریک به مقوله طراحی بیاندهد و پیش از شروع طراحی، مبانی نظری آن را تدوین کند و با چنین رویکردی در پی شکل‌دهی به مفهوم اصلی و ایده‌های طراحی باشد و همواره در طی فرایند طراحی به چارچوب‌های مبانی نظری توجه داشته باشد.

با این نگاه موضوع طراحی، مرکزی فرهنگی و آموزشی در نظر گرفته شد که امکان نظریه پردازی و طراحی مفهومی آن به صورت مناسب وجود داشته باشد و موضوع در بنیان خود طیف‌های مفهومی متنوعی نیز داشته باشد که به بهترین شکل ممکن زمینه مفهوم‌یابی یا ایده‌گیری از موضوع نیز فراهم گردد. در عین حال بررسی این مبانی نظری در بستر مسئله‌ای چون نابینایی فرصت کار مطالعاتی عمیقی از دیدگاه پدیدارشناسی را به پژوهشگر خواهد داد.

۴.۱. سوالات و فرضیه‌های تحقیق

در این تحقیق با توجه به اهداف مطرح شده، سوالات متناظر بدینگونه مطرح می‌شود.

- تاثیر پدیدارشناسی حسی در طراحی فضای معماری چگونه است؟